

Museum för Rörligt

Motorcyklar och fordon.
Foto Erling Klintfors.

I början av 1990-talet insåg ett antal befäl vid KA 2 Artilleri- och robothataljon, att en stor del av den gamla fordonsparken, som i vissa fall hade använts sedan mitten av 1940-talet, var på väg att skrotas.

Text och foto: *Olle Melin, Karlskrona*

Man uppvaktade därför dåvarande bataljonschefen, Bo Wranger och utkomna från föredragningen konstaterades, att en museiförening var bildad, KA 2 Museiförening för Rörligt Kustartilleri.

Föreningens medlemmar började samla in allt man kunde finna och som hade med tjänsten vid det rörliga kustartilleriet att göra. Plats bereddes i ett antal förråd inom KA 2 förläggingsområde Rosenholm förråd som snart fylldes till bredden.

KA 2 Museiförening

Museiföreningen utvecklades, både vad gäller verksamhet och medlemsantal. I dag har föreningen strax under 200 medlemmar. Under åren innan museet etablerade sig, genomfördes medlemsmöten med speciella teman kopplad till verksamheten, man hade att förvalta.

Föreningen har under sin hittillsvarande verksamhet

haft tre ordförande, Åke Jeansson åren 1993 – 1995, Sigvard Bengtsson 1995 – 2009 och från och med 2010 heter ordföranden Jan-Åke Samuelsson.

Föremål

Insamlingen av föremål lyckades över förväntan och i dag finns så gott som all den utrustning, som en gång använts vid kustartilleriets rörliga förband representerad. I museet finns alla de pjäser, som använts, huvuddelen av eldledningsutrustningen, en stor fordonspark och allt vad tillbehör heter.

Några föremål av organisationsbestämmande karaktär saknas dock, t.ex:

- boforstraktor från tidigt 1930-tal
- motorcykel BSA
- de s.k. Skodatraktorerna, dvs. de importerade dragterrängbilar, som tillfördes kustartilleriet under tidigt 1940-tal

Kustartilleri

• dessutom saknas någon enstaka uniformsdetalj och några enklare tillbehör.

Självklart finns inte heller de hästar, som fungerade som dragare fram till försvarsbeslutet 1925.

Ett gagnarikt samarbete har etablerats med Artillerisamlingen i Kristianstad, med Ledningsmuseet i Enköping och med KA 4 museum i Göteborg.

Lokalerna

Frågan om utställningslokal har stöpts och blötts sedan föreningens bildande. Ett antal alternativ i Karlskronatrakten har studerats och nagelfarits, innan museet slutligen hamnade på Aspö.

Några av de platser, som studerats, är:

- Rosenholmsområdet
- mobiliseringsförråd i Nättraby
- lokaler inom f.d. batteri Tjurkö
- flyghangarerna på Stumholmen
- Söderstierna inom Örlogshamnen
- järnvägstunneln under Stortorget i Karlskrona

År 2003 kom så beslutet från ÖB, att Marinbasen fick 3 miljoner kronor för att etablera museet som förbandsmuseum inom Marinbasen. Förutsättningen var, att museet etablerades på Aspö. På Aspö fanns ett tillräckligt stort område på Aspöberg, där en gång Sveriges tyngsta artilleri varit grupperat, 30, 5 cm haubitsbatteri m/1916.

Skälet till, att etableringen skedde på Aspö, var, att man såg en framtida samordning med de på ön belägna befästningarna, som blev byggnadsminnesmärken 2003, nämligen:

- Ellenabbsfortet från 1904
- Batteri Jutudden från 1940
- Kustspaningsstation Gruvan från 1954 samt
- Batteri Ellenabben (7,5 cm batteri m/57, serie 3) från 1971

Placering av rörliga förband på en ö, strider dock mot flera av principerna för dessa enheter.

Två förråd inom Rosenholmsområdet, Amfibieförrådet och Fordonslutan, monterades ned och sattes upp på Aspöberg. Förråden gav en total utställningsyta av cirka 1850 kvadratmeter och till detta kommer ett på Aspöberg beläget förråd om cirka 480 kvadratmeter, vilket används för ej utställda föremål.

I den stora utställningshallen finns tre små rum, som ska påminna om regementet KA 2. Här finns KA 2 gamla ordersal med regementschefsporträtten och möblemang daterat 1895 från Kongl Karlskrona artillerikår, minnesrummet med idrottspriser, minnesgåvor, foton, ceremonisymboler m.m. samt slutligen ett rum för bibliotek och uniformspersedlar.

I lokalerna finns expedition, toaletter, duschrum och erforderlig utrustning för avfuktning, el m.m. Djupborrad brunn anlades liksom septiktank.

En av de gamla pjäsplatserna för 30,5 cm batteriet har iordningställt och kommer att skyltas upp.

Det var en gång en kanon

Vid Museet finns bl.a. två 15,2 cm rörlig kustartilleripjäsm/1937 B. Pjäsernas sista uppgift i det svenska kustartilleriet var i samband med U 137-händelsen i Karlskrona i slutet av oktober 1981.

I ett kungligt brev av den 26 maj 1937 medgav Kungl. Majt:s beställning av 15,2 cm kanonbatterier med motorfordon. Det rörde sig om totalt 9 pjäser som ett första steg i förnyelsen av det rörliga kustartilleriet beslutad i 1936 års försvarsbeslut.

Ytterligare kanoner beställdes för leverans under 1941 och 1942. Dessa pjäser var avsedda för armén, men kom att överföras till kustartilleriet med hänsyn till pjäsens goda egenskaper vid skjutning mot sjömål.

Museibyggningen.

I februari 1942 deltog ett batteri om tre pjäser i en fälttjänstövning i Jämtland, där batteriet och dess personal verkligen fick bekänna färg. Vintervädret innebar temperaturer ned till minus 40 grader. Till övningsområdet kom man efter järnvägstransport Karlskrona – Härnösand och därefter landsvägsmarsch till Jämtland. Personalen vid batteriet kom så gott som helt från södra Sverige och var inte vana vid den norrländska vintern. Batterichefen, dåvarande kaptenen Henrik Lange, lyckades övertyga övriga deltagare om pjäsens förträfflighet.

Efter andra världskriget kom pjäsen att fungera som huvudvapen i det rörliga kustartilleriet fram till 1981. Åtskilliga åldersklasser värnpliktiga fick sin grundläggande och tillämpade utbildning vid Karlskrona kustartilleriregemente, KA 2. Ett antal moderniseringar genomfördes under de cirka 40 åren, som pjäsen var i försvarets tjänst.

I slutet av 1970-talet var det dags att ersätta pjäserna från tidigt 40-tal med den nya 12 cm pjäsen med modellår 1980. (KARIN, KA Rörliga Invasionsförsvaret.)

Tisdagen den 27 oktober 1981 grundstötte den ryska ubåten U 137 vid Gåsefjärden i Karlskrona östra

>

21 cm pjäs m 42 tillsammans med 57 mm pjäs m 1895.

skärgård. Händelsen skulle sätta Karlskrona på världskartan. Vid KA 2 hade åldersklassen ryckt ut i månads-skiftet augusti – september och tillgängliga värnpliktiga utgjordes av nyinryckta befälselever. Många stambefäl gick på skolor av olika slag, så det var tunt med folk att

tillgå. Utbildningsåret 1980-81 omfattade utbildningen den nya pjäsen 12 cm m/80 och meningen var att 15,2 cm pjäsen skulle successivt avställas i takt med leveranser av det nya systemet.

Nu gällde det att snabbt gruppera artilleri i Karlskrona skärgård för att förhindra eventuella fritagningsförsök. Den nya pjäsen gick inte att använda för ändamålet, eftersom det endast fanns barlastad ammunition att tillgå.

Så den gamla 15,2 cm pjäsen kom till heder en sista gång och två pjäser rustades med stambefäl och nyinryckta värnpliktiga. Det är dessa två pjäser, som idag finns vid museet.

Pjäserna grupperades dels på Torhamns udde i östra Blekinge, dels vid Uttorp på södra Sturkö omedelbart väster om Gåsefjärden.

Dåvarande fanjunkaren numera löjtnanten Benny Larsson var pjäschef på Torhamnspjäsen och Benny är i dag en av förgrundsgestalterna i museiföreningen. Benny berättar, att han dagligen genomförde korrektionsskjutningar ut mot havet inte långt från den plats där en del av sovjetiska flottan låg i väntläge.

Även museiföreningens förre ordförande, f.d. majoren Sigvard Bengtsson var inblandad i verksamheten kring U 137 som säkerhetschef vid de skjutningar, som genomfördes i anslutning till incidenten.

Uniformsparrad.

Under sommaren 2010 håller museet öppet:

Perioden 20/5 – 20/6 samt 2/9 – 5/9,
torsdag – söndag 1030 – 1530

Perioden 30/6 – 29/8 dessutom onsdagar
samma tider

Midsommarveckan håller museet stängt

Fri entré

Grupper kan tas emot på andra tider.
Kostnader beror på tidsåtgång m.m.

Kontakta Jan-Åke Samuelsson, 0455-294 08,
Sigvard Bengtsson, 0455-33 60 20 eller
Olle Melin 0455-239 64.

KA 2:s sista chef Günter Willman förrättar invigning.
Foto, Ulla Mellin.

Fredagen den 6 november lämnade U 137 svenskt territorium och 15,2 cm pjäserna drogs hem till Karlskrona och KA 2 för att inte mer komma i tjänst.

Invigning m.m.

Museet invigdes i juni 2005, sedan föremålen flyttats ut under november 2004. Invigningen förrättades av KA 2:s siste regementschef, Günter Villman och museets grundare Bo Wranger. Ett omfattande arbete med att få alla föremålen på plats hade då utförts av föreningens medlemmar, så att det mesta skulle vara på plats vid invigningen.

Invigningsdagen var det nära kaos på vägfärjan till Aspö. En enorm publiktillströmning utmärkte dagen.

Sedan invigningen har museet haft mellan 2000 och 2500 besökare årligen. Under perioden maj – september hålls museet öppet 3–5 dagar i veckan och under övriga tider kan visningar arrangeras för grupper.

Verksamheten i framtiden

Fram till och med december 2007 var museet ett förbandsmuseum tillhörande Marinbasen. Utredningen

15,2 cm pjäs m 37B.

Försvaret i Förvar klassade Museum för Rörligt Kustartilleri, som ett av de museer, som ansågs så värdefulla, att samlingarna inte fick skingras.

Sedan 1 januari 2008 drivs museet av KA 2 museiförening med ekonomiskt stöd från staten via Statens Maritima museer (SMM) och Svenskt Militärhistoriskt Arv (SMHA). Marken, där museet finns, förvaltas av Fortifikationsverket och så blir det också framledes, eftersom Försvarmakten har anläggningar inom området.

De närmaste åren kommer Marinmuseum att satsa hårt på utställningar m.m. rörande kalla kriget och här kommer museet att vara med på båten.

Det stora problemet just nu är att få yngre föreningsmedlemmar att engagera sig i verksamheten. Vi är idag mellan 5 och 10 aktiva, som ska driva verksamheten med arbete, guidningar, administration m.m. Och alla vi är pensionärer och blir inte yngre.

En annan flaskhals sommartid är vägfärjan till och från Aspö, som i regel är fullbelagd och med långa köer. Men å andra sidan finns mycket bra cykelleder på ön och vill man övernatta finns två vandrarhem att tillgå.